

Kam kráčí ochrana práv dětí v ČR?

Klára Trubačová

Odbor ochrany práv dětí

24. června 2014

Stav systému - hlavní problémy

- Systém nedokáže zajistit důslednou ochranu všech dětí
- Nedostatečné hmotné zabezpečení rodin s dětmi
- Neexistence sociálního bydlení a nedostatek podpůrných služeb pro rodiny s dětmi
- V systému panuje značná rezortní roztržštěnost

Stav systému - hlavní problémy

- Z hlediska využívání zdrojů je systém jednoznačně nastaven na řešení následků. Celkový objem finančních prostředků v systému je 6,7 mld. Kč, více než polovina je směřována do nejnákladnějšího typu péče – ústavní výchovy. Síť služeb zaměřených na prevenci, práci s rodinami atd. je velmi slabá.
- V systému nejsou v některých oblastech stanoveny standardy kvality práce, kvalifikační předpoklady, neexistují metodiky, které by sjednocovaly pracovní postupy a garantovaly kvalitní a efektivní ochranu všech dětí. V rámci jednoho typu zařízení či jednoho typu úřadu se setkáváme s naprosto rozdílnými přístupy založenými na intuitivních řešeních.
- Česká republika má vysoký počet dětí umístěných do institucionální výchovy, přestože jsou dlouhodobě známy negativní důsledky tohoto typu péče na vývoj dítěte (zejména u velmi malých dětí)

Na cestě ke změně?

Základní východiska pro změnu

- Stav systému (poznatky z konkrétních kauz, výzkumů, analýz, komparace se zahraničními systémy)
- Mezinárodní závazky České republiky, doporučení Výboru OSN pro práva dítěte
- Judikatura Evropského soudu pro lidská práva (rozsudky v causách Havelkovi, Wallovi) a navazující opatření (schválena vládou v prosinci 2010)
- Judikatura Ústavního soudu (např. nález II. ÚS 838/07 ze dne 10. 10. 2007, II.ÚS 485/10 ze dne 13. 4. 2010, III. ÚS 3007/09 ze dne 26. 8. 2010, I.ÚS 2661/10 ze dne 2. 11. 2010, II. ÚS 2546/10 ze dne 6. 9. 2011)
- Nový občanský zákoník
- Strategické a politické dokumenty na vládní úrovni (Národní strategie ochrany práv dětí a související Akční plán)

**STÁLE PLATÍ, ŽE:
DĚTI POTŘEBUJÍ NAŠÍ OCHRANU...
MUSÍME ZVOLIT SPRÁVNOU FORMU**

...

Cesta ke změně

Změna systému práce orgánů sociálně-právní ochrany a soudů

Vytváření sítě služeb pro práci s rodinami a na podporu NRP

Rozvoj a profesionalizace pěstounské péče

Transformace pobytových zařízení

N
O
V
Ý

S
Y
S
T
É
M

Zákon o sociálně- právní
ochraně dětí
2013

Dílčí novely dalších
zákonů
2012-2016

Nový občanský zákoník
2014

Nový zákon o podpoře
rodin a NRP
2016

Národní strategie ochrany
práv dětí

Národní akční plán na
období 2012 - 2015

Národní akční plán na
období 2016-2018

Cesta ke změně

Zapojování dětí, rodičů, společnosti (národní iniciativa Právo na dětství)

Přesměrování zdrojů

Vzdělávání všech aktérů v systému

Sjednocování (gesce, financování, metodiky, informační systém)

N
O
V
Ý

S
Y
S
T
É
M

Zákon o sociálně- právní
ochraně dětí
2013

Dílčí novely dalších
zákonů
2012 - 2016

Nový občanský zákoník
2014

Nový zákon o podpoře
rodin a NRP
2016

Národní strategie ochrany
práv dětí

Národní akční plán na
období 2012 - 2015

Národní akční plán na
období 2016-2018

Co ovlivňuje změnu?

Hybatele a překážky změn

Nekonečné politické turbulence

Mediální zkratky a bludy

Rušení kojeneckých ústavů. Co bude s postiženými?

Vláda zrušila kojenecké ústavy, děti dostanou pěstouni

Útok v Králíkách: Chládek volá po tvrdých trestech za napadení učitelů

Marie Vodičková: Nikoho nezajímá, co chtějí děti!

Klokánky krachují, stěhuje si fond. Ministerstvo novelu hájí

Češi pro tělesné tresty dětí

MĚLY BY BÝT PODLE VÁS V ČR ZRUŠENY BABYBOXY?

Klokánkům hrozí konec, stát chce spíše pěstouny

Politiky dráždí pěstounství, může to prý být dobrý byznys

Kdo je změnami ohrožen?

- ☐ Zaniknou potřeby dětí ?
- ☐ Dojde k ideálnímu stavu, kdy všichni rodiče budou o své děti bezvadně pečovat?

► Cílem změn není zbavit děti a rodiny odborné péče

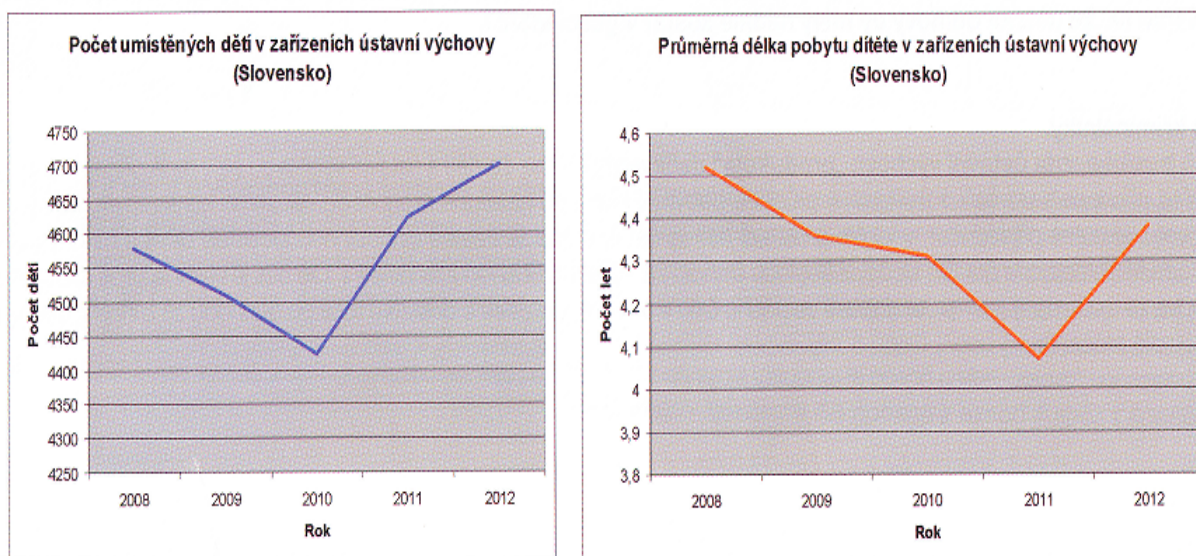
- ☐ Reaguje stávající síť služeb na potřeby dětí a rodin?
- ☐ Poskytuje odbornou pomoc v souladu se zájmy dítěte?

**► Budoucí existence služby
je závislá na naplnění těchto faktorů**

Nakládání s fakty – virtuální obsah

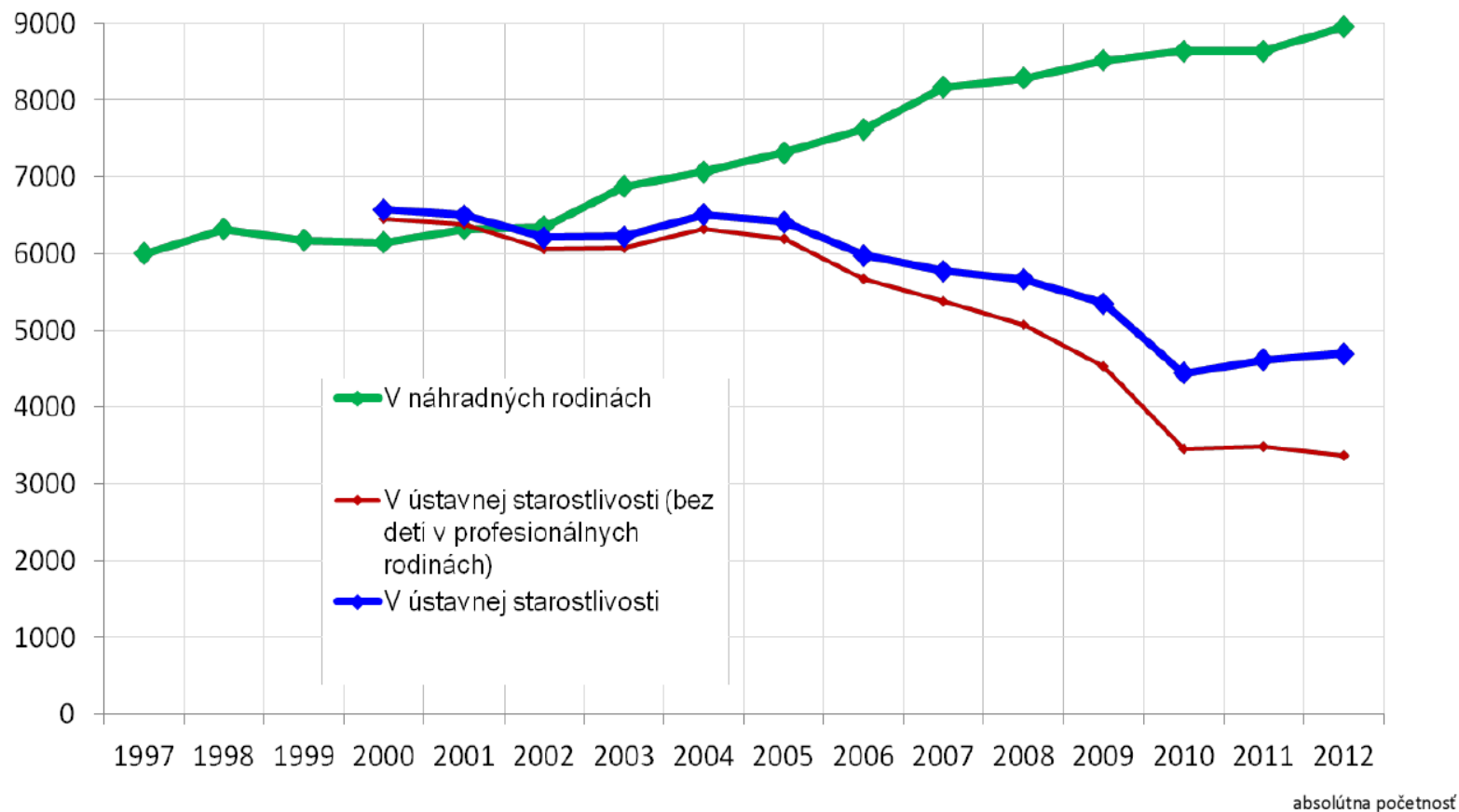
Zobrazení vývoje počtu dětí, umístěných v zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy, po zahájení nového modelu péče o ohrožené děti na Slovensku.

Nový model péče o ohrožené děti, uplatňovaný na Slovensku je velmi podobný současným trendům státních odpovědných institucí v ČR. Bylo by na místě poučit se z kroků, které uskutečnilo Slovensko a které rozhodně v současné době nevedou ke snížení počtu dětí, umístěných v zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy. Grafy jasně zobrazují skutečnost, kdy po zhruba dvouletém poklesu umístěných dětí následuje v dalších letech nárůst, který ve finálních hodnotách překonává původní početní stavy. Navíc jako další doprovodný negativní jev se ukazuje prodloužení délky pobytu dítěte v zařízení, které po počátečním poklesu také stoupá.

Zdroj: Asociace náhradní výchovy ČR (s „využitím“ údajů z dokumentu **Transformácia náhradnej starostlivosti o deti na Slovensku po roku 1989**)

Nakládání s fakty – skutečný obsah

Zdroj: dokument **Transformácia náhradnej starostlivosti o deti na Slovensku po roku 1989**

Reforma systému péče o ohrožené děti - cíle

- Vytvoření sítě služeb pro preventivní práci v rodinách, ambulantních, terénních a dalších komunitních služeb specializovaných na široké spektrum situací a problémů v rodinách a dalších formách péče
- Transformace pobytových zařízení
- Posílení kapacit orgánů sociálně právní ochrany dětí, soudů a dalších účastníků systému, jejich podpora formou vzdělávání
- Rozvoj náhradní rodinné péče (pěstounská péče na přechodnou dobu, specializovaná pěstounská péče, změna způsobu vyhledávání a příprav pěstounů, zřízení podpůrných a odlehčovacích služeb pro nové i stávající pěstounské rodiny)
- Zavedení standardů činnosti a nastavení minimálních rámců práce pro všechny subjekty v systému

Mýty a předsudky

TRANSFORMACE JE LIKVIDACE!

Z ústavů budou golfová hřiště!

DĚTI VYSTŘÍDAJÍ AŽ 32 RODIN!

O peníze jde až v první řadě

Průměrný náklad na jedno dítě v ústavní péči:

39 352 Kč měsíčně

Průměrný náklad na jedno dítě v pěstounské péči:

9. 947 Kč měsíčně

Průměrný náklad na jedno dítě při systematické sociální práci s rodinou:

4.651 Kč měsíčně

Předstíraná transformace

Představte si DOZP s kapacitou 186 lůžek a kapacitou 164 uživatelů ambulantních služeb. Zařízení se transformuje....Jaká bude kapacita pobytových, ambulantních, případně terénních služeb za 10 let, tedy v roce 2023?

DOZP	kapacita 2013	kapacita 2023
Pobytové	186	175
Ambulantní	164	164
Terénní	0	10

Co se daří?
Co běží?
Co bude dál?

Zákonné úpravy

- ☐ **Nový občanský zákoník**
- ☐ Zákon o zvláštních řízeních soudních
- ☐ Novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí
- ☐ Novela zákona o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy
- ☐ Zákon o zdravotních službách

Zásady nového občanského zákoníku

- ❑ Akcent na prioritu svobody člověka před státem: lidé si dokážou soukromé záležitosti uspořádat sami podle svých zájmů a potřeb zpravidla rozumněji, než jim to dokáže nadirigovat stát
- ❑ Povinnost každého respektovat právo člověka žít podle svého (§ 81 odst. 1)
- ❑ Zásada ochrany slabších (§ 3 odst. 2): nikdo nesmí utrpět nedůvodnou újmu pro nedostatek věku, rozumu nebo pro závislost svého postavení.
- ❑ Zásada „presumpce poctivosti“: vychází se z domněnky, že lidé jednají poctivě a v dobré víře – opak je potřeba dokázat.

„Hierarchie“ jednotlivých typů náhradní péče

- ❑ Statusové instituty: (přirozené rodičovství), osvojení (člověk se stává rodičem), poručenství (člověk stojí na místě rodiče)
- ❑ Příbuzenská péče, resp. péče osoby dítěti blízké (jiné fyzické osoby, pěstounská - § 962: „ujala-li se osobní péče o dítě osoba příbuzná, dá jí soud přednost před jinou osobou, ledaže to není v souladu se zájmy dítěte“)
- ❑ Nepříbuzenská péče (jiné fyzické osoby, pěstounská - § 953 a § 958: „nemůže-i o dítě osobně pečovat žádný z rodičů ani poručník, může soud svěřit dítě do osobní péče jiného člověka/pěstounovi“)
- ❑ Ústavní výchova včetně zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (§ 971 – typ krátkodobé ústavní péče, kterou lze nařídít nejdéle na 6 měsíců)

Systémová podpora procesů transformace systému péče o ohrožené rodiny a děti

- Sociodemografická analýza
- Analýza sítě služeb
- Optimalizace systému péče
- Implementace systému PRIDE
- Zavádění metody rodinných konferencí
- Modelace sítě služeb
- Vzdělávání
- Navazující IP
- Norské fondy – program „Ohrožené děti a mládež“

Děkuji za pozornost.

klara.trubacova@mpsv.cz